

پنج ضریح حرم رضوی

۱ بهمن ۱۳۹۴ ساعت ۱۲:۲۲

حرم مطهر نبی مکرم اسلام حضرت محمد (ص) و معصومین (ع) از مصادیق بارز بیوت الهی می‌باشند که رفعت مقام یافته‌اند و ما در زیارت نامه و اجازه ورود به حرم مطهر امامان به آن اشاره داریم.

تاریخچه ابنیه و ساختمان های باشکوه حرم مطهر و آستان قدس رضوی بسیار طولانی و در خور شرحی جداگانه ویژه است، اما در این بیت ضریح های نسب شده در مرقد نورانی حضرت رضا (ع) جایگاهی ویژه دارد. بنا به شواهد تاریخی، تاکنون چندین ضریح بر روی مرقد شریف امام رضا (ع) نصب گردیده که ضریح فعلی پنجمین ضریح است.

نخستین ضریح

نخستین پوشش که تاریخ بر مرقد مطهر حضرت رضا (ع) از آن یاد می‌کند صندوقی بوده است چوبی که ابن بطوطه سیاح معروف در سفرنامه خود به نام تحفة النظار ضمن توصیف مشهد از آن یاد می‌کند: «بر مرقد حضرت رضا (ع) صندوقی چوبی نصب بود که بر روی صندوق صفحات نقره کوبیده‌اند و قندیل های نقره بالای مرقد آویخته‌اند». احتمالاً این همان صندوقی است که سال ۵۰۰ق صاحب کتاب روضات از کتاب ثاقب المناقب بیان می‌دارد که چون انوشیروان مجوس اصفهانی از بزرگان دربار سلجوقی که در زمان سلطان سنجر شفا یافته بود بر مرقد مطهر رضوی صندوقی از نقره ترتیب و تقدیم نمود. و نیز آمده است که: نخستین ضریح چوبی بوده با تسمه های فلزی و پوششی از صفحات طلا و نقره که این ضریح در زمان شاه تهماسب صفوی به سال ۹۵۷ق ساخته شده و بر روی صندوق چوبی مضجع منور نصب گردیده. [به احتمال این ضریح چوبی مشبک در جوف و پیرامون صندوق چوبی اولیه قرار داشته] در سال ۱۳۱۱ش و به هنگام نیابت تولیت محمد ولی خان اسدی چون ارکان و اجزاء صندوق چوبی دچار فرسودگی شده بود با نظارت و استفسار از علما و مراجع وقت آن صندوق برچیده شد و پوشش های طلا و نقره و جواهرات آن از چوبها جدا و به خزانه آستان قدس منتقل گردید.

دومین ضریح

دومین ضریح بر مرقد حضرت رضا (ع) معروف به ضریح مرصع و جواهرنشان بوده است. این ضریح که برای آرامگاه نادرشاه ساخته شده بود در سال ۱۶۰ق به دستور شاهرخ، نواده نادرشاه افشار به وقف بر مرقد مطهر درآمد و در حرم حضرت رضا (ع)

نصب گردید. این ضریح بدون سقف بوده و کتیبه‌ای که بر آن حک شده چنین است: «نیاز رحمت ایزد مستعان و تراب اقدام زوار این آستان ملک پاسبان، سبط سلطان نادرشاه افشار، شاهرخ شاه الحسینی الموسوی المصطفوی بهادر خان به وقف و نصب این ضریح و قبه‌های مرصع چهار گوشه ضریح مقدس مبارک موفق گردید. سنه ۱۱۶۰ قمری». این ضریح تا قبل از ساخت ضریح کنونی که به سال ۱۳۸۰ش نصب شد همچنان در داخل ضریح نقره‌قلبی نصب بود و در واقع تا قبل از سال ۱۳۸۰ش دو ضریح بر مرقد مطهر و چسبیده بهم نصب بود ضریح مرصع در داخل و ضریح نقره در خارج. ولی بنا بر تصمیمات آستان قدس به هنگام نصب ضریح جدید کنونی، چون محل اصلی مرقد مطهر حضرت رضا (ع) در داخل سردابی در عمق حدود ۳ متر در زیر ضریح و به طول و عرض تقریبی ۲۰۰ در ۳۰۰ و ارتفاع ۳۰۰ سانتی متر می‌باشد اطراف سردابه خاکبرداری و کاشی کاری شده و آن ضریح مرصع در پیرامون فضای دیواره سردابه استقرار گرفت.

سومین ضریح

در زمان فتحعلی شاه قاجار ضریح فولادی و ساده به ابعاد ۳ در ۴ و ارتفاع ۴ / ۲ متر ساخته شد و بر پیرامون ضریح مرصع نادری یا ضریح دوم در حرم مطهر نصب گردید، ضریح فولادی تا سال ۱۳۳۸ش بر مرقد مطهر امام رضا (ع) استقرار داشت و سپس با ساختمان ضریح نقره دیگری هم زمان ضمن وسعت بخشی به فضای بالای سر حرم مطهر با کوچک نمودن پایه‌های حرم، ضریح فولادی برچیده شد و ضریح نقره‌قلبی نصب گردید. ضریح فولادی هم اکنون در موزه آستان قدس رضوی قرار دارد.

چهارمین ضریح

در سال ۱۳۳۸ش توسط استادان هنرمند اصفهانی ضریح نقره‌ای با کتیبه و نقوشی از طلا ساخته شد که به جای ضریح فولادی قبلی یا سومین ضریح نصب شد. این ضریح به مدت ۴۰ سال تا اواخر سال ۱۳۷۹ش بر مرقد مطهر رضوی نصب بود. سپس به جهت ضریح جدید و یا ضریح کنونی حرم مطهر باز و به موزه آستان قدس منتقل گردید تا ضمن مرمت قسمتهای فرسوده در کنار ضریح فولادی مورد نمایش و بازدید قرار گیرد.

پنجمین ضریح (ضریح کنونی)

بعد از گذشت چهل سال از نصب چهارمین ضریح به علت کثرت لمس دست زائران و بوسه زدن و فشردن مشتاقان آثار فرسودگی و ساییدگی در شبکه‌ها و قسمت‌های میانی ضریح مشاهده شده که چون ایجاد اشکال می‌نمود ضریح جدید کنونی با طرح ابتکاری استاد و هنرمند برجسته «فرشچیان» ساخته شد. این ضریح حدود ۱۲ تن وزن دارد و از جمله ویژگی‌های آن ضخامت پوشش‌های نقره و طلای آن و اتصال آنها بدون پیچ می‌باشد تا به هنگام لمس مانع جراحت دست زوار نگردد. طول ضریح ۷۸ / ۴ عرض آن ۷۳ / ۳ و ارتفاع آن از کف حرم با محاسبه سنگ پایه ۹۶ / ۳ متر بوده و جمعا دارای چهارده دهانه است. دو سوره مبارکه (هل اتی) و (یس) به صورت کتیبه دورتادور این ضریح نوشته شده است.

منابع:

۱- قصابیان، تاریخچه ضریح مطهر امام رضا (ع): ۲۴۵-۲۴۰.

۳- ماهوان، السلطان و سلاطین: ۱۱۰-۱۰۶.

منبع: قدس آنلاین

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۲۴۱۵/رضوی-حرم-ضریح-پنج>